

JAARVERSLAG STUDIO MOIO 2025

EEN JAAR LANG RECOMBINEREN EN OPTOCHTEN

studio moio

JAARVERSLAG 2025

EEN JAAR LANG RECOMBINEREN EN OPTOCHTEN

JAARVERSLAG 2025

RECOMBINEREN,

HET EERSTE JAAR...

7

Wat maakt deze aanpak **bijzonder?** 9
de drie-**eenheid** 11

1 Voorkomen schooluitval (vsv) 11

We bieden: 11

2. Participatie en democratisch burgerschap 12

3. Innovatie 13

Reflectie op **het eerste jaar** 15

Conclusie 19

Hoe ging het **in de praktijk?** 21

Democratische waarden en burgerschap 21

Vertrouwen in overheid en samenleving 22

Bereikte resultaten tot nu toe in 2025 23

Resultaten van het recombineren van projecten: 25

Activiteiten **en projecten** 27

1. Boekje Leiders van Leiden 27

2. ZinTUIG! 27

3 MC Moio 29

4. Rommelmarkt met De Sleutels 29

5. Mannendag 29

6. Onderzoek Haarlemmerstraat 31

7. Onderzoek 18-/18+ overgang 31

8. New Fu.e.l.-fonds 31

9. Mini-Campagne Loos dakloosheid 33

10. Marketing en communicatie voor kunst & cultuur 33

11. Schrijven van twee MDT-aanvragen 35

12. Doorwerken aan MDT UniverCity for Changemakers 35

13. MuseumNacht 37

14. MEGAzine de Leerrechtambtenaar 37

15. KAS - Filmen voor Angst en stress. 37

16. Promo video de Bakkerij 37

17. Warmtetransitie	39
18. Optocht Leiden Inclusief. "Durf elkaar te vertrouwen"	41
19. Perfecte imperfecte dag.	41
20. Onderzoek stagediscriminatie	41
21. Vitalab!	43
22. Where the olive tree still sings - Mahmoud	43
23. N.A. narcotics anonymous	43
24. Theater werkplaats Smit	45
25. Klimaatkoor	45
26. Vuurwerkplan	45
27. Onderwijs & gelijkwaardigheid	47
28. Sociaal weefsel en vertrouwen	47
29. Dadakademia, aawndacht voor kunst & ambtenaar van het jaar.	49
30. Loos Dakloosheid	49
31. Politiek dichterbij	51
32. Boek&Bal en nieuwe makers	51
 Jaarrekening	 52
 KUNST TREKT DE STAD IN.	
DADAKADEMIA X MUSEUM DE LAKENHAL	67
Optochten	69
Wat we leerden	71
Het proces in een optocht van bladzijdes	72
Optocht voor een ander	75
Orange the world	77
Daltonschool	79
Vredesoptocht	81
Stille fanfare	83
optocht van blikken	85
3 bootjes	87
Walk into the light	89
3 oktober - wolfert adriaenszoon	91
Wandeling naar barmhartigheid	93
Museum nacht	95
Theater	97
Conclusie	99

RECOMBINEREN, HET EERSTE JAAR...

Het was al een paar jaar een diepe wens: dat we gemeentelijke problemen zouden mogen helpen oplossen, met inzichten van jongeren. En het is in 2025 voor het eerst gelukt: De gemeente Leiden kiest voor een gerecombineerde en contextgerichte aanpak, waarin jongeren niet worden gezien als 'probleemdragers' maar als mensen met potentie en waarde.

Deze aanpak vraagt lef, vertrouwen en een visie die verder reikt dan cijfers. Het is van grote waarde dat Fonds1818 dit mede mogelijk maakt en dat sinds september ook het Oranjefonds is ingestapt om verbreding en verdieping te ondersteunen.

Met deze aanpak geven we concreet invulling aan artikel 29 van het Kinderrechtenverdrag: onderwijs dat jongeren voorbereidt op een volwaardig en verantwoordelijk leven, waarin zij leren bijdragen aan de samenleving, met respect voor zichzelf én de ander.

We kregen de aanvraag gehonoreerd om gerecombineerd te werken. Een fragment uit de oorspronkelijke aanvraag:

"Wij staan voor de uitdaging om complexe maatschappelijke vraagstukken op te lossen, die vaak bekend staan als 'wicked problems' - problemen zonder eenvoudige oplossingen. Het combineren van uiteenlopende vraagstukken en oplossingen kan leiden tot een krachtige aanpak. Dit voorstel gaat uit van een drie-eenheid waarbij we jongeren, die niet altijd goed tot hun recht komen in het huidige onderwijs, actief betrekken bij maatschappelijke vraagstukken en hen laten bijdragen aan innovatieve oplossingen. Het samenvoegen van deze uitdagingen maakt dat zij elkaar versterken en zorgt voor effectievere resultaten." Samen met partners zoals **Studio Moio, Fonds1818, Daltonschool Oegstgeest, Da Vinci Lammenschans en studenten bij mboRijnland** wordt een programma gerealiseerd dat jongeren niet alleen opleidt, maar ook een directe maatschappelijke bijdrage laat leveren."

WAT MAAKT DEZE AANPAK BIJZONDER?

De kracht van dit initiatief zit in het combineren van bestaande middelen uit verschillende domeinen. Waar budgetten normaal gesproken strikt gescheiden blijven, kiest Leiden voor een domeinoverstijgende werkwijze. Het project verbindt onderwijstrajecten, participatieprogramma's en innovatiebudgetten tot een aanpak die meer is dan de som der delen.

Voor jongeren die het reguliere onderwijs (tijdelijk) niet past, biedt dit programma niet alleen alternatieve leerwegen, maar ook de kans om maatschappelijk relevante rollen te vervullen en innovatieve ideeën in de stad te realiseren.

We verweven onderwijs, participatie en innovatie tot één programma. Door vraagstukken te integreren, ontstaan synergiën die afzonderlijk minder sterk zouden zijn. Hierdoor ontstaat een aanpak die jongerenontwikkeling koppelt aan maatschappelijke betrokkenheid én aan het oplossen van complexe vraagstukken.

DE DRIE-EENHEID

1 Voorkomen schooluitval (vsv)

Onze inzet richt zich op jongeren die in het onderwijs niet tot hun recht komen. Dat kan gaan om motivatieproblemen, mentale druk, discriminatie of andere belemmerende factoren.

We bieden:

- Extra leeromgevingen voor jongeren die (deels) op school zijn maar motivatie missen of sneller/breder willen dan het systeem toelaat. We creëren leertrajecten buiten de schoolmuren, gericht op autonomie, praktijkervaring en hernieuwde leerzin.
- Stageplaatsen voor jongeren zonder plek. Jongeren die door discriminatie, mentale gezondheid of andere obstakels geen reguliere stage kunnen vinden, krijgen bij ons maatwerkplaatsen. Denk aan inclusieve werkplekken mét begeleiding en ruimte voor hun proces. We koppelen dit aan bijlessen, examenvorbereiding en vakken zoals taal, rekenen en mediavormgeving.
- Volwaardige alternatieven voor wie buiten school valt. Voor jongeren die het onderwijs verlaten (of zijn verlaten) organiseren we ontwikkelroutes met creatieve, maatschappelijke en praktijkgerichte invalshoeken. Met een hoge mate van flexibiliteit, gericht op potentie en persoonlijke groei.

2. Participatie en democratisch burgerschap

We nodigen jongeren actief uit om deel te nemen aan de democratie, maatschappelijke vraagstukken en publieke besluitvorming.

Dit doen we door:

- Jongeren te betrekken bij concrete vraagstukken van de gemeente en maatschappelijke partners (zoals duurzaamheid, veiligheid, cultuur, kansengelijkheid);
- Te investeren in een veilige leeromgeving waarin jongeren hun stem kunnen vinden en oefenen;
- Het werken aan projecten die recht doen aan hun belevingswereld én maatschappelijke relevantie (zoals Leerrechtambtenaar, Politiek Dichterbij, Leiders van Leiden).

Dit versterkt het gevoel van invloed en verbondenheid, en draagt bij aan mentale gezondheid en persoonlijke groei.

3. Innovatie

Jongeren blijken in staat om met verrassende, creatieve oplossingen te komen voor maatschappelijke uitdagingen. Vanuit hun perspectief ontstaan nieuwe richtingen.

Enkele principes:

- Jongeren betrekken bij “wicked problems” genereert ideeën en eigenaarschap (bijvoorbeeld ZinTUIG!, Dadakademia);
- Ideeën die geboren worden binnen het programma kunnen uitgroeien tot projecten en soms tot structurele aanpakken;
- Innovatie betekent niet altijd “nieuw”, maar vaak een herwaardering van bestaand potentieel en het leggen van nieuwe verbindingen.

Zo groeit ook het onderwijs: jongeren helpen bij het vormgeven van alternatieve leerpaden, van onderop en binnen de context van de stad.

Foto: Hasse Verkuyl

Foto: Hasse Verkuy!

REFLECTIE OP HET EERSTE JAAR

Het eerste jaar recombineren is een jaar geweest van pionieren, zoeken, ontmoeten en leren. In het begin wisten we simpelweg nog niet hoe we het goed moesten insteken, ook niet in het overleg met de gemeente. Wat werkt? Hoe werk je met jongeren die niet meteen 'aan' staan, die niet volgens een vooraf vast te leggen planning bewegen, maar juist in golven en ritmes van het leven zelf?

Dat bleek ook voor de gemeente soms lastig: het ontbreken van voorspelbaarheid, van exacte resultaten en concrete producten binnen bekende formats. We begrijpen dat dit wringt, dat het schuurt met verwachtingen en werkwijzen binnen beleid.

Tegelijk hebben we gezien dat er veel moois ontstaat: projecten, publicaties, gesprekken, routes, inzichten. Alleen vraagt dit vaak een ander soort lezing. Wat is impact? Hoe meet je wat een podcastgesprek, een ontmoeting of een leerrechtmagazine doet? Wat doet het dat jongeren ambassadeurs worden van verandering, juist omdat ze het systeem van binnenuit begrijpen én bevragen?

Sommige projecten zijn nog vooral prototypisch: zoals het onderzoek naar politiek en jongeren (Politiek Dichterbij) of het project Haarlemmerstraat. Er liggen ideeën, er is geëxperimenteerd, maar de impact is nog niet robuust vast te pakken. Andere projecten hebben al effect: het MEGazine Leerrechtambtenaar werd besproken op scholen, bij de Inspectie van het Onderwijs en het Kinderrechtencollectief. We hoorden dat het daadwerkelijk gelezen wordt, bijvoorbeeld op mboRijnland. Dat geeft ons moed.

De kernvraag die blijft: hoe kan deze 'popcorn-style' samenwerking - onvoorspelbaar, opborrelend, ritmisch - ook voor ambtenaren werkbaar zijn? Kunnen we gezamenlijk andere vormen van planning, rapportage en toetsing ontwikkelen die passen bij deze dynamiek? Zonder afbreuk te doen aan wederzijds vertrouwen, transparantie en verantwoordelijkheid?

Want dat is de grootste opbrengst: jongeren hervinden hun vertrouwen in instituties, in ambtenaren, in democratie. Ze ontwikkelen motivatie voor leren, voelen zich betrokken bij hun stad en hun samenleving. Het is nu aan ons allen, gemeente, partners, fondsen, om deze beweging te koesteren, te verdiepen en structureel te maken.

CONCLUSIE

Deze drie-eenheid, vsv, participatie en innovatie, biedt een krachtige benadering waarin jongeren niet alleen ondersteund, maar ook uitgedaagd worden. Ze dragen actief bij aan maatschappelijke oplossingen en ervaren dat hun bijdrage ertoe doet.

Doelen die we gezamenlijk realiseren:

- Minder schooluitval, door jongeren op een passende manier uit te dagen.
- Meer betrokken jonge burgers, die zich mede-eigenaar voelen van de stad. Innovatieve oplossingen voor taaie vraagstukken.
- Versterking van mensenrechten en democratie, door jongeren daarin te scholen via praktijkervaring.

We vragen gemeente, fondsen en partners om de ruimte en het vertrouwen om deze aanpak verder te brengen, door samen nieuwe routes te creëren.

We werken daarin altijd samen - met kennisinstellingen, culturele partners, scholen en jongeren zelf - en zoeken voortdurend naar verbinding: tussen onderwijs, culturele sector en onderzoek, tussen mensen en stad, tussen beleid en praktijk.

HOE GING HET IN DE PRAKTIJK?

Hoe we jongeren begeleiden én betrekken bij maatschappelijke vraagstukken

In al onze begeleiding staat niet alleen het individuele groeipad van de jongere centraal, maar ook hun verbinding met de samenleving. We werken vanuit de overtuiging dat jongeren niet alleen “begeleid” moeten worden, maar dat ze ook actief deelgenoot moeten zijn van maatschappelijke vraagstukken.

Dat doen we door hen via UniverCity for Changemakers te betrekken bij onderzoeken (zoals naar stagediscriminatie of de overgang 18-/18+), creatieve projecten (zoals Dadakademia, Leiders van Leiden) en evenementen (zoals de Mannendag of MC Moio) Dankzij dat programma kunnen we jongeren een tweede programmalijn bieden om veel breder ontwikkeld te raken, netwerk te krijgen en zich ingebed te voelen in de wereld die groter is dan school alleen. niet alleen geholpen bij praktische zaken zoals school en werk, maar ontwikkelen ze ook een breder maatschappelijk bewustzijn.

We nodigen hen uit om hun eigen ervaringen en perspectieven in te brengen en stimuleren hen om te reflecteren op hoe systemen werken en hoe zij daar zelf invloed op kunnen hebben. Jongeren leren dat zij niet machteloos hoeven toekijken, maar zelf een stem hebben in maatschappelijke en politieke discussies.

Democratische waarden en burgerschap

Door met jongeren te werken aan projecten die gaan over solidariteit, inclusie, kansengelijkheid en maatschappelijke participatie, brengen we hen democratische waarden bij: luisteren naar anderen, het vinden van compromis, elkaar ruimte geven en samen verantwoordelijkheid dragen.

Ze leren dat burgerschap meer is dan alleen rechten en plichten; het gaat om het actief vormgeven van een gemeenschap waarin iedereen telt. Door samen activiteiten te organiseren en bijvoorbeeld beleidsmakers te bevragen, ervaren jongeren direct hoe participatie in de praktijk werkt.

Vertrouwen in overheid en samenleving

Veel jongeren hebben, mede door teleurstellingen in systemen zoals het onderwijs of de jeugdzorg, weinig vertrouwen in de overheid en instanties. In onze aanpak proberen we dat vertrouwen te herstellen door te laten zien dat er ruimte is voor hun stem en dat hun ideeën daadwerkelijk iets teweeg kunnen brengen.

We werken samen met gemeenten, scholen en maatschappelijke organisaties, en betrekken jongeren bij overleg en beleidsontwikkeling. Hierdoor zien zij dat veranderingen mogelijk zijn en dat ook de overheid naar hen kan luisteren.

Door deze wederkerigheid ontstaat er langzaam een basis van vertrouwen: jongeren ervaren dat zij niet alleen "geholpen" worden, maar ook zelf bijdragen aan oplossingen en toekomstplannen voor hun stad en buurt. Dit versterkt hun eigenwaarde en hun bereidheid om mee te bouwen aan een inclusieve samenleving.

Kortom, begeleiding is bij ons nooit alleen "begeleiding", maar een gezamenlijk leer- en ontwikkelproces, waarin jongeren worden gezien als medevormgevers van hun eigen leven én van de samenleving.

Bereikte resultaten tot nu toe in 2025

We hebben in 2025 44 jongeren intensief begeleid. Het grootste deel van hen kwam bij ons terecht omdat ze geen stage konden vinden - een situatie die leidt tot schooluitval, verlies van perspectief en in veel gevallen ook psychische of sociale problemen. Zoals we beschreven in De Leerrechtambtenaar: "Niet tijdig een stage, is de klas uit." Een jongere is naar een beter passende andere plek gegaan, een andere jongere begeleiden we licht, voor haar was de tijd van thuis zitten naar de studio nog te groot. De overige studenten worden goed uitgedaagd om al het niveau-denken te overstijgen.

Samen met deze jongeren hebben we onderzocht wat zij nodig hebben om tot bloei te komen en hun recht op leren en ontwikkelen vorm te geven. Ze gaven aan behoefte te hebben aan rust, stilte, reflectie, gebedsruimte, en vooral ruimte om niet alleen cognitief, maar als volledig mens te kunnen groeien. Sommige jongeren werden door school "afgestroomd", ze verloren daardoor dusdanig hun motivatie, dat we hebben besloten achter ze te gaan staan en ze ook extra les te gaan geven, bij te staan en te zorgen dat ze aan financiële middelen komen, zodat ze hun focus beter op school kunnen houden. Dat heeft voor 1 alsnog niet goed gewerkt, omdat vanuit school al binnen 3 weken toch werd aangegeven dat ze geen vertrouwen hadden in de jongere. Een hard gelag, waarvan we de impact ook voelden op onze andere jongeren. Hoe iemand losgelaten kan worden. De motivatie was dusdanig weg bij de jongeman, dat we hem in het moment niet erbij konden houden. Dat is verdrietig.

Foto: Hasse Verkuy

Resultaten van het recombineren van projecten:

- Voorkomen schooluitval door intensieve begeleiding en stages (44 jongeren).
- Interviews en netwerkvorming via verschillende projecten.
- Muziek en community-building met MC Moio.
- Organisatie van een buurtrommelmarkt.
- Verkenning van mannelijkheid en welzijn tijdens de Mannendag.
- Verkeersonderzoek Haarlemmerstraat door jongeren.
- Begeleiding bij overgang 18-/18+ (financieel, sociaal, mentaal).
- Ontwikkeling van New Fu.e.l.-fonds voor financiële weerbaarheid.
- Onderzoek en preventie rond dakloosheid.
- Kunst- en cultuurprojecten als motor voor expressie en verbinding.
- Onderzoek naar stagediscriminatie en eerlijke kansen.
- Concept en magazines van De Leerrechtambtenaar.
- Schrijven en uitvoeren van MDT-aanvragen en doorgang van MDT UniverCity.

ACTIVITEITEN EN PROJECTEN

Met de jongeren werken we graag aan projecten, waarvan we denken dat ze maatschappelijke waarde toevoegen.

1. Boekje Leiders van Leiden

Jongeren hebben 15 vrouwelijke leiders (uit de top 50 vrouwen) geïnterviewd over kracht, leiderschap, twijfels en successen. Dit leverde niet alleen een publicatie op, maar vooral ontmoetingen en inzichten die jongeren sterken in hun eigen zoektocht naar identiteit en richting. Het proces versterkte hun netwerk en gaf hen een podium om te oefenen met interviewtechnieken, in gesprek gaan met onbekenden, schrijven en presentatie.

2. ZinTUIG!

Uitgeverij ZinTUIG! is verder gegaan dan waar we vorig jaar bleven. Was het eerst nog de oprichting en de voorzichtige verkenning, afgelopen half jaar hebben we stevig samengewerkt met Da Vinci College en de Daltonschool Oegstgeest, wat heeft geleid tot een meer dan briljante samenwerking. Kinderen van de Daltonschool waren opdrachtgever voor prentenboeken die nog niet bestaan. Jongeren van Da Vinci zijn gaan schrijven en maken, en studenten mbo en hbo hebben het proces van boeken maken begeleid met de professionals van Studio Moio. Als iets leesbevorderend en motiverend werkt, was dit het wel. De jongeren van Da Vinci waren sceptisch aan de start en aan het einde lazen ze met trots voor, aan de kinderen en aan volwassenen, uit eigen werk.

3 MC Moio

Een samenwerking met muziekcentrum Leiden-Noord om muziek laag drempelig in de buurt te brengen. Het afgelopen half jaar organiseerden we twee keer laagdrempelige muziekmiddagen voor de buurt. Drie sets van verschillende typen muziek, uit alle werelden. De kwaliteit van de muziekmiddagen is goed, het aantal bezoekers is hoog. Tegelijk bereiken we hiermee weer meer de oudere doelgroep dan de jongere. Komend half jaar willen we experimenteren ook met overdag-muziekmomenten, tijdens stages, om meer jongeren in contact te brengen met ouderen en daarna een soepje te eten. Deze bijeenkomsten waren belangrijke ontmoetingsmomenten, versterkten het gemeenschapsgevoel en boden muzikanten podium-plekken. We hebben veel gewerkt met mensen die van buiten Nederland komen en hier nog zoekend zijn in hun plek.

4. Rommelmarkt met De Sleutels

Samen met woningcorporatie De Sleutels werd een rommelmarkt georganiseerd. De impact bleef beperkt, maar het leerde de jongeren organiseren, samenwerken en verantwoordelijkheid nemen voor een buurtinitiatief. Het aantal bezoekers was ontstellend laag, terwijl we het wilden gebruiken als verbinding tussen buurtgenoten. Daarin willen we nog meer gaan doen.

5. Mannendag

Er was een duidelijke behoefte onder jonge mannen aan voorbeelden van mannen die zich volledig als mens durven te tonen: met emoties, onzekerheden, verdriet, maar ook kracht en mondigheid. De Mannendag bood een veilige plek om dit te verkennen, met sprekers en workshops. Opvallend genoeg kreeg dit initiatief weinig steun vanuit inclusiebeleid - iets wat ons sterkt in het besef dat ook jonge mannen meer ruimte en erkenning nodig hebben. We zullen hier ook graag op door gaan, juist zodat jonge mannen en zeker jonge witte mannen een beeld krijgen van waarin ook hun meerwaarde zit. Een perspectief om aan vast te houden.

6. Onderzoek Haarlemmerstraat

Vanuit de gemeente werd gevraagd om mee te denken over aanpak Haarlemmerstraat en hoe daar fietsverkeer meer te weren. Een mooi puntje van directe impact was dat op de website van city marketing Leiden een vrolijke fietser in de Haarlemmerstraat gepresenteerd was. De foto is door de gemeente Leiden direct verwijderd en vervangen. Verder zijn er ideeën ingebracht en ook is er gewerkt aan een prototype met krijt-pijlen. Het is gepresenteerd aan BOA van de gemeente Leiden. Het paste bij waar zij mee bezig waren en versterkte hun plan. Een verkeersbord gemaakt door Mitchell Kort, wilden ze graag hebben. Het ontwerp is afgemaakt en verstuurd naar de betreffende persoon.

7. Onderzoek 18-/18+ overgang

Jongeren analyseerden hoe de overgang van minderjarigheid naar volwassenheid soepeler kan verlopen. Dit leverde waardevolle inzichten en aanbevelingen op. Een van de waardevolle inzichten: er is echt een steunpilaar nodig voor jongeren. Iemand die niet geld-afhankelijk er wel of niet is. En misschien moeten we iets van een campagne starten, waarbij we ook wel 30+ers aanspreken in hun rol van zorg voor hun naasten. En zeker voor jongeren met minder steun van huis uit, niet ingewikkeld, maar gewoon als vriend, om mee te kijken. En op een natuurlijke manier er bij te zijn.

8. New Fu.e.l.-fonds

Er is gewerkt aan een plan voor een fonds waarmee jongeren via maatschappelijke inzet een financiële buffer kunnen opbouwen. Dit fonds biedt een alternatieve route om schulden te voorkomen en versterkt de eigenwaarde van jongeren: zij verdienen hun steun, in plaats van die enkel te ontvangen. Het idee is dat jongeren gedurende hun opleiding, als ze in de gevangenis zit, als thuiszitter, of whatever bij kunnen dragen aan maatschappelijke projecten en daar steeds als ze meedoen iets aan kunnen verdienen. Dat geld komt in een fonds, en als ze dan een bepaalde mijlpaal bereiken (diploma, eigen huis, uit de bak, etc.) dan komt dat bedrag vrij, waardoor ze makkelijker de volgende stap kunnen zetten.

9. Mini-Campagne Loos dakloosheid

Dakloosheid onder jongeren en dakloosheid in het algemeen is niet echt heel sexy als politiek onderwerp, vooral omdat zo hopeloos onoplosbaar blijft en vast zit in te kort aan woningen en meer van dat gedoe. Het is ontzettend ingewikkeld. En tegelijk geen reden om er geen aandacht voor te vragen. Want er is wel wat te doen. Houtskeletbouw on top of maatschappelijk vastgoed bijvoorbeeld, of op zijn minst meer tijdelijke locaties op camperplekken, voor wie dat wel wil. We hebben op de kunstroute, tijdens 3 oktober en via een Megazine aandacht gevraagd voor dak- en thuisloosheid.

10. Marketing en communicatie voor kunst & cultuur

In samenwerking met studenten marketing & communicatie is gewerkt aan plannen om kunst en cultuur als ontwikkelinstrument in te zetten. Jongeren oefenen hier vaardigheden zoals communicatie, storytelling en creatieve expressie. Ze gaan langs voorstellingen, theatermakers, musea, om te kijken hoe bepaalde doelgroepen beter te bereiken.

11. Schrijven van twee MDT-aanvragen

We hebben twee MDT-aanvragen (mee)geschreven:

- Eén aanvraag gericht op het versterken van waardevolle MDT-projecten vanuit de gemeente, met focus op financiering, coördinatie en borging.
- Eén aanvraag om MDT UniverCity for Changemakers voort te zetten.

Beiden zijn – deo volente – gehonoreerd.

12. Doorwerken aan MDT UniverCity for Changemakers

Per 1 mei is MDT UniverCity for Changemakers financieel geëindigd. Hoewel er (nog) geen financiering voor deze trajecten is, hebben we MDT UniverCity toch doorgezet. Dit onderstreept onze toewijding aan jongeren en hun ontwikkeling, ondanks financiële onzekerheid. We zijn ook voornemens dit door te zetten tot het einde van 2025, omdat het stoppen en weer opstarten van een dergelijke aanpak meer tijd en energie kost dan doorgaan waar we mee gestart zijn. Hier staat nu echter geen financiering tegenover, waar eerst budget vanuit ZonMW kwam (ca. 4000 per jongere). Dit maakt het nu weer makkelijker doorstarten, dus dat is fijn.

13. MuseumNacht

Geven van Zintuigelijke rondleidingen door jongeren, werken maken geïnspireerd op Floris Verster.

14. MEGazine de Leerrechtambtenaar

ontwerp, maken en uitbrengen van een nieuwe magazine, de Leerrechtambtenaar. Die met jongeren onderzoek doet naar hoe de doelstellingen van het onderwijs volgens IVRK ingevuld worden in de dagdagelijkse praktijk en hoe dat te versterken. Er zijn 2 edities van de Leerrechtambtenaar inmiddels uitgebracht.

15. KAS - Filmen voor Angst en stress.

Voor het kenniscentrum angst en stress maken we 3 video's.

1 over wat angst en stress is,

1 over een training, gemaakt met KAS

1 een f.a.q. van jongeren van Da Vinci en Studio Moio over angst en stress.

16. Promo video de Bakkerij

Voor de Bakkerij maakten we een video, zodat zij meer sponsorbijdrages kunnen binnenhalen en hun werk voor de gemeente kunnen voortzetten.

17. Warmtetransitie

In het voorjaar van 2025 vond het eerste gesprek plaats met de gemeente Leiden over de lokale warmtetransitie. De insteek was helder: jongeren zouden niet alleen geïnformeerd worden over plannen, maar zélf onderzoekend en beeldend bijdragen aan de manier waarop de energietransitie wordt gecommuniceerd met bewoners.

In de eerste fase onderzochten jongeren wat het probleem, het plan én de bedoeling is van warmtetransitie in Leiden. Ze vroegen beleidsmakers uit en benoemden wat hen opviel: veel informatie is weinig verbeeldend, en nauwelijks afgestemd op verschillende leefwerelden in de stad.

In september werd nieuwe ploeg jongeren ingewerkt met een video gemaakt door de eerste groep, die Arja hadden geïnterviewd.

Vervolgens werkte de nieuwe groep aan een visuele en publieksvriendelijke doorvertaling van het warmtetransitiebeleid. Die resulteerde in een creatieve, prikkelende publicatie waarin verschillende persona zijn uitgewerkt: bewoners met uiteenlopende achtergronden, zorgen en leefstijlen die allemaal op hun eigen manier geraakt worden door de energietransitie. Deze publicatie is te bekijken via:

<https://indd.adobe.com/view/61b59598-e107-43a0-9633-2fd52fcd48a4>

In het proces leerden we samen met de gemeente:

- dat jongeren niet alleen ideeën aanleveren, maar ook kunnen toetsen wat al goed gaat: hun bevestiging van bestaand beleid is óók waardevol en verdient erkenning;
- dat communicatie over beleid niet draait om één flyer, maar om meerstemmige vertaling: in beeld, verhaal, taal, toon, kanaal én emotie;
- dat samenwerken aan beleid vraagt om gemeenschappelijke taalontwikkeling, waarin beleidslogica en jongerenlogica niet tegenover elkaar staan, maar elkaar verrijken.

Deze aanpak draagt bij aan gedeeld eigenaarschap van de warmtetransitie en biedt een blauwdruk voor hoe complexe opgaven samen met jongeren vertaald kunnen worden naar de leefwereld van bewoners.

18. Optocht Leiden Inclusief. "Durf elkaar te vertrouwen"

Voor Leiden inclusief zijn we gevraagd bij te dragen aan spandoeken. We hebben ook de slogan "Dare to trust" of "durf elkaar te vertrouwen" afkomstig van Lotte van den Berg hier geïntroduceerd.

<https://www.leidschdagblad.nl/regio/leiden/durf-elkaar-te-vertrouwen.-bij-manifestatie-voor-vrede-steken-leidenaren-elkaar-een-hart-onder-de-riem/50898065.html>

19. Perfecte imperfecte dag.

Het aantal jongeren met faalangst is groot en groeiende, daarom hebben we bedacht de imperfectie en het belang ervan meer zichtbaar te maken door een dag te organiseren gericht op imperfectie.

20. Onderzoek stagediscriminatie

We deden onderzoek naar stagediscriminatie, kwalitatieve verhalen zijn opgehaald en we zijn gestart met een kwantitatief onderzoek naar de impact van achternamen op stagekansen en ook goede vs. slechte brieven. De eerste 25 bedrijven zijn aangeschreven en eerlijkheid gebiedt te zeggen dat het opvallend weinig verschil maakt de achternamen en de kwaliteit van de brieven op de reacties die we krijgen. Van de 25 bedrijven hebben er 9 binnen een week gereageerd, zonder dat we op de eerste reactie verschil zien in achternamen of kwaliteit van brieven.

21. Vitalab!

Dagelijks zorgen we ervoor dat jongeren een gezonde, waardige, groentevolle en bouwstofrijke maaltijd krijgen, met zoveel mogelijk groenten van lokale boeren (via Oogst). Ze krijgen daarnaast zangles, om hun stem te leren gebruiken en vormen en yoga, om ook lichaam en geest beide in continue samenwerking te krijgen. En ook aan beweging via kickboksen of basketballen of... geven we aandacht en maken we tijd voor. Zodat jongeren ook lichamelijk sterker kunnen worden om het leren te versterken.

22. Where the olive tree still sings - Mahmoud

Een 21-jarige jongeman uit Gaza benaderde ons met de vraag zijn verhaal uit te geven voordat ze "extinct" zouden gaan. We hebben het boek opgemaakt en uitgegeven. En hebben het kort gepresenteerd bij BplusC om een aantal boeken te verkopen. We willen zijn boek nog verder helpen verspreiden. Daar hebben we nog meer in te betekenen.

23. N.A. narcotics anonymous

Elke maandagavond komt een groep jonge mensen (16-30) bij elkaar. Ze zijn recent afgekickt van drank, drugs, sex, gokken en helpen elkaar op het goede pad te blijven. Het is een peer2peer groep dat elkaar ondersteunt en versterkt.

To be or not to be

Zijn of niet zijn. Dat is de vraag.

Ooit was je een onbeschreven blad.
Tot mensen je begonnen in te kleuren.

De makers en spelers van deze voorstelling weten als geen ander hoe het is om je aan te passen. Maar pas je dan nog bij jezelf?

*'Wit was bij haar geboorte onschuldig, maar er was iets vreemds met haar aan de hand.'
Sneeuwwitje past niet in het keurslijf van haar stiefmoeder en gaat op zoek naar zichzelf.
'Ze verloor haar glans en werd grijs en haar haal werd hager.
Ze begreep de wereld niet en de wereld begreep haar niet.
Ze probeerde, ze probeerde heel hard. En werd wat ze niet was, Grouwhager'*

'To be or not to be' is een voorstelling van mensen die allemaal op de een of andere manier geworsteld hebben met deze zoektocht. Denk aan neurodiversiteit, geaardheid en/of mentale uitdagingen.

De spelers herkennen bij elkaar vooral het gevoel dat ze anders zijn dan de rest. Hoe ga jij daar mee om?

Met het maken van deze voorstelling nemen de 'anderen' het initiatief en delen ze hun perspectief.

Na afloop van de voorstelling is er een dialoog met het publiek.

Woensdag 17 december 2025 - 16:00 uur

Waar: Studio Moio.

Adres: Julianastraat 74-B, 2316 NZ Leiden

Zaal open 15.30 uur. Info: theaterwerkplaats@smi.nl

Voor meer informatie en/of reserveren email naar
Info@theaterwerkplaats@smi.nl

www.theaterwerkplaats@smi.nl

Spel: Arash, Hanna, Micha, Morgana,
Peter, Sandra, Sonja, Tom

Met dank aan: Angelique, Carine, Nancy, Studio Moio

Regie: Sylvia Bos

Projectleiding: Diny Joxhorst en Sigrid de Zwart

Fonds 1818

Leiden

stichting
H.L. Drucker
fonds

VSBfonds.
ondersteunt cultuur

24. Theater werkplaats Smit

Regelmatig komt een groep mensen theater maken onder de naam theaterwerkplaats Smit. Het gaat om ervaringsdeskundigen die theater maken. Ze maken werken die te maken hebben met mensen die niet gezien worden. We bieden ze, buiten onze werktijden, ruimte.

25. Klimaatkoor

Elke zondag, of soms eens in de twee weken, oefent het klimaatkoor in Studio Moio. Een plek om samen te komen en samen te zingen. En vooral om te zorgen dat ook hierin verbindingen tussen mensen kunnen ontstaan en ook de ruimte die we huren maximaal nuttig besteed kan worden voor de stad.

Met deze aanpak geven we jongeren ruimte en betekenis. Ze leren niet alleen hoe zij hun plek kunnen vinden in de samenleving, maar ook hoe ze die mee kunnen vormgeven. De gemeente Leiden heeft gekozen voor een aanpak die verder kijkt dan diploma's en indicatoren. Een aanpak die durft te investeren in mensen, in verhalen, in het zichtbaar maken van waarde.

26. Vuurwerkplan

Jonge helden hebben meegedacht over de transitie naar een vuurwerkarme nieuwjaarsviering. Ze hebben gezien dat vuurwerk ook een waardevolle sociale bijdrage levert, ze hebben met jongeren, een pyrotechnicus gesproken en zijn bij 2 bijeenkomsten van de gemeente Leiden geweest, zowel om te laten horen hoe waardevol vuurwerk ook, juist ook voor mensen die niet altijd even goed zijn in het onderhouden en hebben van sociale contacten. Hoe vuurwerk afsteken dan bijdraagt aan die cohesie. En het plan dat ze bedachten is een aantal bewoners en jongeren op te leiden onder een pyrotechnicus, om een diploma te halen in veilig afsteken én EHBO, zodat op bepaalde plekken wijks-vuurwerkshows kunnen worden gegeven, die wel zorgen voor de sociale binding in de wijk en tegelijk voorkomen dat overal en lukraak en zonder respect voor nood- en hulpdiensten vuurwerk wordt afgestoken.

Foto: Ellen van Iterson

Foto: Ellen van Iterson

Foto: Ellen van Iterson

Foto: Ellen van Iterson

Foto: Ellen van Iterson

27. Onderwijs & gelijkwaardigheid

Het onderwijs-symposium dat we samen met jongeren, bestuurders, experts en partners organiseerden, was een hoogtepunt. Er was ruimte voor échte gesprekken, ook over de schaduwzijden van ons onderwijssysteem. Die openheid zorgde voor energie en richting.

Jongeren van Cardea maakten tijdens het symposium een podcast - op gelijkwaardige basis. Die gelijkwaardigheid is misschien wel de grootste opbrengst van deze dag. Er is een plan om van dit symposium een tweejaarlijkse onderwijsbiënnale te maken.

28. Sociaal weefsel en vertrouwen

We zijn gestart met geloofsgesprekken met studenten. De behoefte blijkt groot: aan rust, ontmoeting en ruimte voor zingeving zonder debat, zonder oordeel. Hieruit ontstaat een visie op "onderwijs voor vrede": een onderwijs dat dialoog boven competitie stelt, en de imperfectie van de mens niet als probleem ziet, maar als uitgangspunt voor gelijkwaardigheid. In het verlengde van onze visie op recombinate hebben we in de tweede helft van 2025 actief gewerkt aan het versterken van sociaal vertrouwen. Jongeren gaven aan hoe belangrijk het is dat zij zich gezien voelen als gelijkwaardige partners in onderwijs, beleid en samenleving, niet alleen als doelgroep, maar als mede-vormgevers.

Daarom zetten we in op duurzame verbindingen, zoals:

- het versterken van de samenwerking met Da Vinci College, o.a. door het actief verbinden van Ellen van Iterson aan het team en het creëren van bruggen tussen projectwerk en onderwijspraktijk;
- het aanhalen van de relatie met Hogeschool Leiden, gericht op structurele samenwerking met opleidingen en lectoraten, zodat onderzoek, praktijk en jongerenstem elkaar blijven versterken.

Deze bruggen helpen niet alleen bij kennisdeling en overdraagbaarheid, maar dragen ook bij aan vertrouwen: tussen instellingen, generaties en werelden die elkaar nog te weinig ontmoeten.

29. Dadakademia, aawndacht voor kunst & ambtenaar van het jaar.

In september vond de opening van het Dadakademisch jaar plaats in Museum De Lakenhal, met als thema Het Meesterlijk Mysterie.

Daarnaast reikten we de MvdP (Maarten van der Plas-prijs voor de Onzichtbare Held uit: de jaarlijkse erkenning voor ambtenaren (actief of gepensioneerd) die van grote betekenis zijn geweest achter de schermen. Dit jaar ging de prijs naar M.W. en Satish, beveiligers bij het museum die een veilige manier vond om kwetsbare kinderen door het museum te begeleiden.

30. Loos Dakloosheid

We liepen mee in de 3 oktoberoptocht, waar we het thema jongeren en dakloosheid zichtbaar maakten in de stad. We wijdden een speciale editie van De Leerrechtambtenaar aan dit onderwerp.

31. Politiek dichterbij

Ook werkten jongeren aan het dichterbij brengen van democratie. Ze interviewden gemeenteraadsleden, onderzochten wat de rechtsstaat voor hen betekent, en ontwikkelden een podcastbakfiets waarmee ze gesprekken op straat voeren. Politiek in de publieke ruimte, gevoed door nieuwsgierigheid, niet door meningenstrijd. Er zijn inmiddels een aantal podcasts gemaakt, het loopt nog niet helemaal “strak”, maar van jongeren die weinig met politiek hebben, groeit de groep naar aan de slag zijn met politiek.

32. Boek&Bal en nieuwe makers

2025 was ook het eerste jaar van Boek&Bal, een feestelijke combinatie van zelf boeken schrijven, muziek, ontmoeting en het vieren van jonge schrijvers. Jongeren van het vmbo organiseerden het feest zelf, nodigden schrijvers uit en presenteerden hun eigen prentenboeken.

Het project laat zien dat jongeren niet alleen lezers zijn, maar ook makers, organisatoren en vertellers. Ze schrijven zich letterlijk en figuurlijk in in het culturele verhaal van de stad.

JAARREKENING

Begroting Studio Moio, meer verbonden met Leiden, meer impact in de regio, meer toekomst met jongeren					Werkelijk gerealiseerd			
1.	VSV (voorkomen schooluitval) (totaal 40 jongeren)	uren	uurtarief	subtotaal	subtotaal kosten			
	Leiden (19)	855	74	63270				
	Buiten Leiden, in Zuid-Holland	945	74	69930				
				133200				
	Dekking							
	Gemeente Leiden	63000						
	Fonds1818	40000						
	aanvullende fondsen	30200						
	Partners	0						
		133200			133200			
2.	Participatie en betrokkenheid maatschappelijke vraagstukken							
	Organisatie en faciliteren bijeenkomsten	108	74	7992				
	coördinatie en begeleiding	54	74	3996				
				11988				
	Dekking							
	Gemeente Leiden	11988			11988			
3	specifieke projecten							
	uitbreiding vsv	200	74	14800				
	Dadakademia	140	74	10360				
	burgerschapsbevorderende evenementen	100	74	7400				
	Voorbereiding en planning van projecten	96	74	7104				
				39664				
	Dekking							
	Gemeente Leiden	0						
	Fonds1818	20000						
	aanvullende fondsen	19,664			39664			

VSV			
	Uur tarief	Totaal uren	Totaal Bedrag
Persoonlijke Begeleiding (0,5 uur/week)	€ 75	535	€ 40,125
Groepsgerichte Begeleiding (4 uur/week) per 8 personen	€ 75	567	€ 42,525
Onderwijsgerichte Begeleiding (2 uur/week) per 2,5 persoon	€ 75	459	€ 34,425
Projectgerichte begeleiding	€ 75	448	€ 33,600
Bijles (0,6 uur/week) per drietal	€ 75	231	€ 17,325
Projectkosten VSV			€ 20,890
Totaal VSV			€ 188,890

Participatie en burgerschap			
	Uur tarief	Totaal uren	Totaal Bedrag
O&F			
bijeenkomsten:Verbinding en vertaling vraagstukken	€ 75	60	€ 4,500
Coördinatie & begeleiding vraagstuk	€ 75	299	€ 22,425
Projectkosten Participatie en burgerschap			€ 1,180
Uitvoering & Makerschap	€ 75	326	€ 24,450
Totaal			€ 52,555

sleutel VSB Fonds 20251008)			
	Uur tarief	Totaal uren	Totaal Bedrag
projectcoördinatie en begeleiding jongen	€ 80	132	€ 10,560
Administratieve ondersteuning	€ 80	43	€ 3,440
Begeleiding en uitvoering van opdrachten (gemiddeld: 6 projecten x 80 uur)	€ 80	245,5	€ 19,640
Ontwikkeling promotionele content en campagnes	€ 80	89	€ 7,120
Organisatie interactieve activiteiten en evenementen	€ 80	70	€ 5,600
Projectkosten Cultuurocoach			€ 18,913
Totaal			€ 65,273
Totaal Participatie en burgerschap			€ 117,828

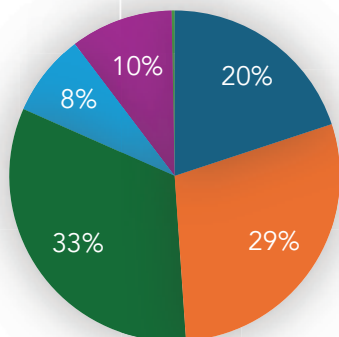
4. Onderwijsinnovatie				
Innovatieontwikkeling	270	74	20000	
Uitvoering & pilots	270	74	20000	
Onderzoek&evaluatie	68	74	5000	
			45000	
Dekking				
Gemeente Leiden	45000			
Fonds 1818	0			
aanvullende fondsen	0			45000
5 Algemene Kosten				
Kantoor- en projectcoördinatie	280	74	20720	
begeleiding jongeren basis	160	74	11840	
Administratieve ondersteuning	253	74	18722	
			51282	51282
huisvestingskosten			29000	
continuïteitsreserve			20000	
bestemmingsreserve huisvesting			15000	
voorziening zieke medewerkers			15000	
			79000	79000
Dekking				
eigen middelen/aanvullend pr	80,282			
Gemeente Leiden	0			
Fonds 1818	0			
aanvullende fondsen	20,000			
	100,282			
Totaal kosten				360134
6 Dekking				360134
Gemeente Leiden	119988			
Fonds 1818	60,000			
Andere fondsen	99,864			
Aanvullende projecten/eigen	80,282			

Onderwijsinnovatie			
	Uur tarief	Totaal uren	Totaal Bedrag
ZinTUG	€ 75	579	€ 43,425
Dadakademia	€ 75	306	€ 22,950
Leerecht ambtenaar	€ 75	341	€ 25,575
Gelijke Kansen	€ 75	296	€ 22,200
concept ontwikkeling	€ 75	143	€ 10,725
Projectkosten Onderwijsinnovatie			€ 19,732
Projectkosten Zintuig			€ 17,713
		Totaal	€ 162,320
Zintuig Z/24/3649017			
	Uur tarief	Totaal uren	Totaal Bedrag
Directeur	€ 90	40	€ 3,600
educator/creatieve innovator	€ 70	115	€ 8,050
vormgever / boekmaker	€ 45	240	€ 10,800
inhoudelijk gedreven jonge mensen	€ 25	587	€ 14,675
		Totaal	€ 37,125
Onderwijs Symposium			
	Uur tarief	Totaal uren	Totaal Bedrag
Vormgeving	€ 70	51	€ 3,570
Concept, eigenwijze coördinatie	€ 90	106	€ 9,540
Administratie/ Sjouw werk	€ 45	18	€ 810
		Totaal	€ 13,920
		Totaal Onderwijsinnovatie	€ 213,365
MDT 2025 Z/21/3337913 / Z/21/3337913			
	Uur tarief	Totaal uren	Totaal Bedrag
jongeren: enthousiasmeren & mobiliseren	€ 60	110	€ 6,600
Praktijkbegeleiding ontwikkelingsgerichte begeleidingconcept&inhou	€ 90	270	€ 24,300
Praktijkbegeleiding MDT plek	€ 60	335	€ 20,100
Waardering: Evenementen, kennismomenten, badges, overleg	€ 60	46	€ 2,760
nazorg	€ 90	63	€ 5,670
Projectkosten MDT			€ 6,655
Projectkosten MDT werk			€ 30,518
Projectkosten MDT materiaal			€ 517
Projectkosten MDT jongeren			€ 5,135
		Totaal	€ 102,255
MDT doorgaan zonder middelen			
	Uur tarief	Totaal uren	Totaal Bedrag
MDT uren gemaakt na eindiging subsidie	€ 75	370	€ 27,750
Video the Passion			
	Uur tarief	Totaal uren	Totaal Bedrag
Uren gemaakt maken video	€ 45	44	€ 1,980

[illegible][illegible]

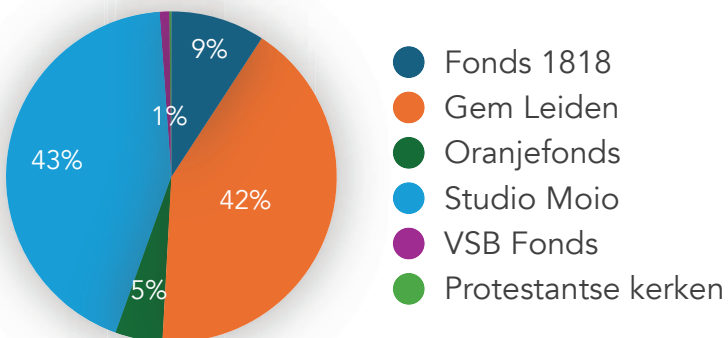
Werkelijke totale kosten		€	652,068				
Totale Dekking							
VSV	Fonds 1818	Project 241156 meer verbonden VSV	€	60,000			
		Z/24/3754766 Meer verbonden VSV	€	64,125			
	Gem Leiden	Oranjefonds GR2025-161237 Meer verbonden	€	30,000			
		Studio Moio uit eigen middelen	€	34,765			
participatie en burgerschap	Gem Leiden	Z/24/3754768 Leiden - Studio Moio	€	22,800			
	Gem Leiden	Zonder huis, niet zonder stem	€	4,600			
	Studio Moio	uit eigen middelen	€	25,155			
	Gem Leiden	Cultuurcoaches Z/25/3843101	€	30,000			
	VSB Fonds	VSB fonds Jongeren als sleutel...	€	6,000			
	Studio Moio	uit eigen middelen	€	29,273			
onderwijsinnovatie	Gem Leiden	Z/24/3754768 Leiden - Studio Moio	€	34,200			
	Gem Leiden	Zintuig Z/24/3649017	€	7,968			
		Onderwijs symposium Factuur 25	€	3,000			
	Gem Leiden	Onderwijs symposium Factuur 25	€	3,000			
	Gem Leiden	Onderwijs symposium Factuur 25	€	4,487			
	Studio Moio	uit eigen middelen	€	160,710			
MDT	Gem Leiden		€	97,531			
	Studio Moio	uit eigen middelen	€	4,724			
mdt	Studio Moio	uit eigen middelen	€	27,750			
Passion	PKL		€	1,400			
		uit eigen middelen	€	580			
			€	652,068			

Totaal kosten

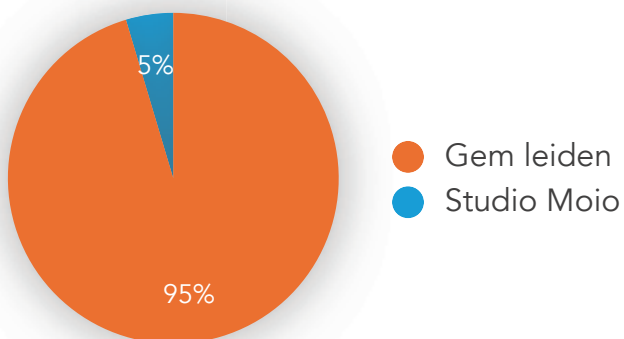

- MDT
- VSV
- Onderwijsinnovatie
- Participatie en burgerschap
- Cultuurcoaches Jongeren als sleutel
- Overig

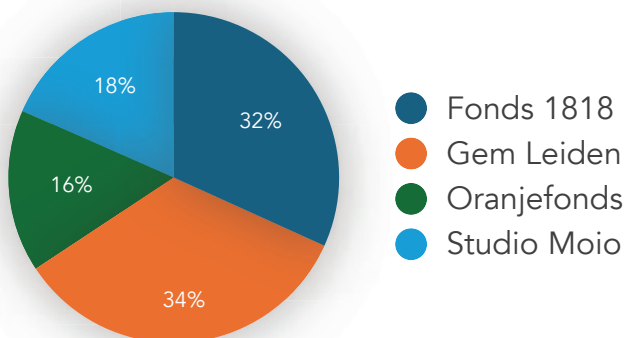
Totaal Dekking

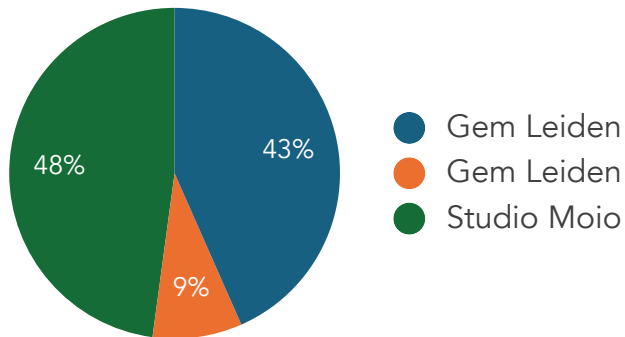
Dekking MDT

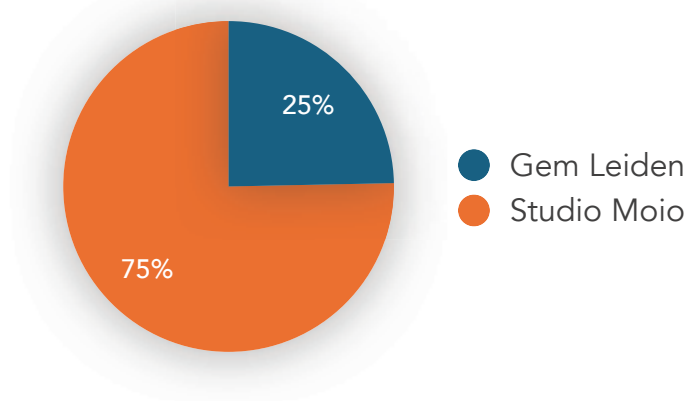
Dekking VSV

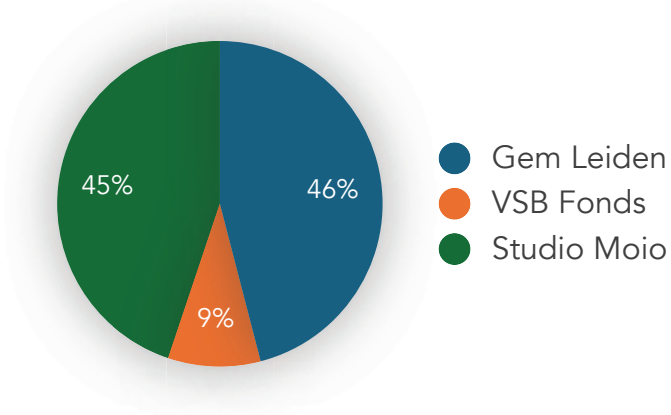
Dekking Participatie en burgerschap

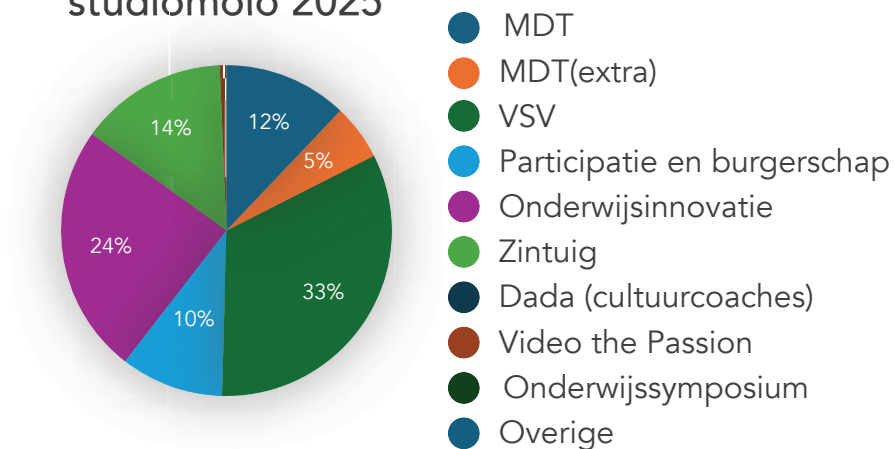
Dekking Onderwijsinnovatie

Cultuurcoach Jongeren als sleutel

Uren verdeling studiomoio 2025

Colofon:

Tekst: Nathalie Lecina
Opmaak: Mitchell Kort
Foto's: Nathalie Lecina,
Susan Bink,
Ellen van Iterson en
Hasse Verkuy!

De krachten die dit jaar mogelijk hebben gemaakt:

Abdelhaq, Abey, Adnan, Alina, Alisa, Amira, Angela, Angèle, Angelina, Anke, Anne, Anne, Annette, Annick, Ansar, Astrid, Bithanya, Caroline, Charlotte, Chrisje, Conny, Dante, Daphne, De Daltons, Delano, Diana

Dima, Dion, Djulianti, Dodou, Dylan, Elle, Ellen, Eszter, Eva, Ferdi, Filip, Finn, Floor, Florence, Florence, Frank, Frans, Frederik, Geert, Gianni, Gijsbert, Guido, Hasse, Imane, Imke, Irene, Isabelle, Ita, Jacintha, Jannie, Jan, Janice, Jayson, Jennifer, Jelle, Jesca, Jim, Jochem, Johan, Joshua, Joshka, Joyce, Juris, Karin, Krista, Lamp, Lasse, Lotte, Paul, Pepijn, Peter, Lara, Lars, Leanne, Len, Lennon, Leona, Li An, Liam, Lies, Lucas, Lucie, Merel, Nilou, Maaïke, Maarten, Maarten, Mahmoud, Marcel, Marieke, Mark, Marten, Martijn, Matthijs, Maurice, Milo, Milou, Mina, Minke, Mirjam, Mitchell, Mo, Monique,

Monique, Morsal, Nathalie, Nicky, Nikkie, Nina, Rafael, Ramses, René, Renée, Renée, Renske, Remke, Resi, Rien, Robert, Roos, Ruben, Ruben, Ralf, Ruud, Tanja, Tamara, Tamara, Tamara, Tjeerd, Truus, Salma, Sandra, Sandra, Sanne, Saskia, Sofie, Stan, Steef, Susan, Sylvia, Vera, Wim, Wim, Wieke, Wietske, Wilfred, Wytse, Yael, Yassir, Yentl, Yorsalem, Yussef, Yvonne, Zack, Zack, Zeynep, Zin & Deelnemers van: ZinTUIG! rondleiding, Wandeling naar barmhartigheid, Artiësten MC Moio, NA maandagavond Klimaatkoor

Fonds
1818

oranje fonds
voor een verbonden samenleving

ZonMw

Leiden

REA COLLEGE

www.DE LAKENHOL

cardea

De Jongeren bij
minderheidsland

Oudekerkplein
Leiden

ZIN
TONGE

SPOT
ON US

Kas
Levenscentrum
Leiden en
Streeklidje

FIELDS OF
WONDER

Leiden
1818

Musiekcentrum
Leiden Noord

THEATER
INS
BLAU

de burcht

ARTS

GEN
ERATOR

PS
THEATER

Gemeente
Oegstgeest

NATIONAAL
MUSEUM
STAD 2025
LEIDEN

KUNSTROUTE 2025

EEN JAAR LANG OPTOCHTEN

dada
Kadé mja?

KUNST ROUTE 2025

EEN JAAR LANG OPTOCHTEN

Foto: Hasse Verkuyt

KUNST TREKT DE STAD IN.

DADAKADEMIA X MUSEUM DE LAKENHAL

Met Dadakademia x Museum De Lakenhal brengen we het thema van de actuele tentoonstelling tot leven – buiten de muren van het museum. Studenten van Dadakademia doen een jaar lang artistiek onderzoek naar het onderwerp van de expositie. Hun bevindingen vertalen ze naar kunstwerken en interventies in de publieke ruimte.

Zo ontstaat een dialoog tussen museum en stad, tussen erfgoed en actualiteit, tussen jongeren en bewoners. Het project zet kunst in als katalysator voor gesprek, verwondering en kritische reflectie. We maken het museum zichtbaar, voelbaar en beleefbaar op straat – voor iedereen.

Impact en partnerschappen

Deze samenwerking vergroot de participatie van jongeren in de culturele sector en laat zien dat kunst een rol kan spelen in maatschappelijk debat. De stad wordt een leeromgeving waar studenten experimenteren met nieuwe vormen van expressie, en waar publiek wordt uitgenodigd om actief mee te denken en te reageren.

Samen met Museum De Lakenhal, onderwijsinstellingen en partners uit de stad creëren we een platform waar kunst, educatie en samenleving elkaar ontmoeten. Zo werken we aan een cultuur waarin kunst toegankelijk, actueel en verbindend is – en waar de stemmen van jonge makers een centrale plek krijgen.

Foto: Hasse Verkuyt

OPTOCHTEN

Na “De Hardnekkigheid van de Hoop” (2023-2024) staat 2024-2025 in het teken van optochten, geïnspireerd door 450 jaar optochten in Leiden.

We ontdekten dat een optocht veel meer is dan alleen samen lopen: het is een manier om onderwerpen zichtbaar te maken, mensen te verbinden, nieuwsgierigheid op te wekken en kunstvormen uit te lokken.

Optochten in de praktijk

We liepen, bouwden, onderzochten en bevroegen optochten in alle soorten en maten:

- De 3 oktoberoptocht, samen met Museum De Lakenhal, met aandacht voor Wolfert Adriaenszoon;
- De optocht Orange the World, met oranje lampionhuizen tegen huiselijk geweld;
- Een Daltonschool-optocht met kinderen en lampionnen;
- de Vredesoptocht in Leiden
Walk into the Light;
- De stille fanfare bij de opening van het Dadakademisch jaar;
- De tocht van barmhartigheid;
- En drie bootjes die als optocht konden varen (want: één bootje is geen optocht, twee ook niet, maar drie gelijke wel).

En binnenkort: opnieuw een 3 oktoberoptocht, dit keer rondom dakloosheid, gevolgd door de Werelddaklozendag-optocht; de Sint-Maarten parade;

Daarnaast vroegen we ons af: is een rondleiding door het museum ook een optocht? En wat gebeurt er als bezoekers tijdens de Museumnacht liggend en verwonderend door de zalen bewegen – is dat een optocht van lichamen en blikken?

Foto: Hasse Verkuyl

WAT WE LEERDEN

Ons onderzoek wijst uit dat:

- je een optocht niet alleen kan lopen;
- het een geweldige manier is om een onderwerp te agenderen;
- het verbindend werkt tussen de mensen die samen lopen;
- het nieuwsgierigheid oproept bij voorbijgangers;
- het uitnodigt tot kunstvormen en performances;
- je zelfs een "optocht van blikken" kan hebben;
- interactie met het publiek een belangrijk, speels en luchtig element is;
- en dat optochten vaak een betekenis hebben, maar niet altijd eenduidig.

We zagen optochten ontstaan op onverwachte plekken: een catwalk op Mannendag, optredens van MC Moio achter elkaar, of de ideeën-estafette van jongeren op de studio zelf.

Onze bevindingen komen dit jaar samen in de Kunstroute Leiden, waarin optochten zichtbaar en tastbaar worden:

- Een optocht van slaapplekken voor zij die geen dak hebben.
- Bootjes die uitnodigen om in te slapen.
- Een bouwplek voor huisjes, waar bezoekers in optocht samen huisjes kunnen maken met hout en touw.
- Bij het Volkshuis: sculpturen die samen worden gebouwd voor een komende optocht waarin ruimte gevraagd wordt voor de woonbehoefte in Leiden. Iedereen is welkom om mee te bouwen.
- Bij het Huigpark: vrij bouwen met afvalhout en touw, in een ultieme poging zelf een huis te maken.

Hiermee wordt de Kunstroute zelf een optocht: een tocht langs plekken waar de behoefte aan wonen, veiligheid en samen bouwen zichtbaar en bespreekbaar wordt gemaakt.

HET PROCES IN EEN OPTOCHT VAN BLADZIJDES

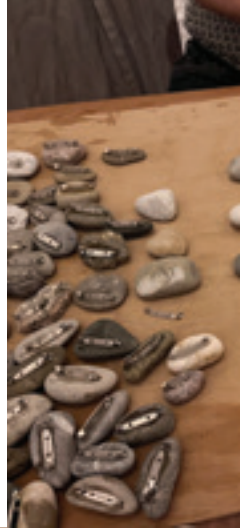

Foto: Hasse Verkuyt

Foto: Hasse Verkuyt

OPTOCHT VOOR EEN ANDER

Een ontroerend moment in ons onderzoek was de Optocht voor de Ander.

Samen met kunstenaar Frank Koole, Susan Bink en Museum De Lakenhal trokken we de stad in, niet voor onszelf, maar nadrukkelijk voor de ander.

Deze optocht liet zien dat samen lopen meer kan zijn dan een gebaar of een kunstvorm. Het werd een oefening in naastenliefde: zichtbaar maken dat je bereid bent je eigen pas te verbinden met die van iemand anders. Dat je niet alleen optrekt, maar ook draagt, meebeweegt, luistert.

Het bijzondere was dat de betekenis niet in de grote gebaren zat, maar in het eenvoudige feit van samen onderweg zijn. Iedere blik, iedere stap, ieder kort gesprekje met een voorbijganger werd onderdeel van een groter geheel. De optocht werd een levend beeld van verbondenheid: een stad waarin niemand achterblijft.

De Optocht voor de Ander bewees dat een optocht niet alleen een rij mensen is, maar een collectieve daad van zorg en hoop.

Check hier de video!

ORANGE THE WORLD

Samen met jongeren en makers trokken we de stad in voor de Optocht Orange the World. We wilden huiselijk geweld zichtbaar maken, niet door zware woorden, maar door beelden en klanken die meteen aanspreken.

We liepen met huisjes die symbool stonden voor het thema: plekken die veiligheid zouden moeten bieden, maar die voor velen ook een plek van onveiligheid zijn.

Bij de optocht klonk muziek in de house-stijl. Niet toevallig, het ging letterlijk om house. Zelfgemaakt, met geluiden uit het dagelijks leven – het zoemen van een stofzuiger, het doorspoelen van een wc, het draaien van een blender – maakten we een ritme dat mensen herkenden en dat tegelijk de vraag oproep: wat betekent thuis eigenlijk?

De optocht verbond kunst, muziek en maatschappelijk engagement. Door voorbijgangers even stil te laten staan en te luisteren naar de huizen die hun eigen verhaal vertelden. En zo verbonden we onszelf ook aan Orange the World en hen aan ons.

DALTONSCHOOL

Met de kinderen van de Daltonschool, samen met kinderen die nieuw in Nederland zijn, liepen we een optocht over wat het betekent om thuis te zijn en je thuis te voelen.

De tocht was eenvoudig en speels, maar de vragen die erin meeklonken waren groot: Waar voel jij je thuis? Wat maakt een plek veilig? Wanneer hoor je ergens echt bij?

Onderweg zongen de kinderen een eigen geschreven nummer, waarin ze vertelden hoe het is om bij de Daltons te horen. Hun stemmen brachten het idee van thuis dichtbij: niet als gebouw of bezit, maar als gevoel dat je samen maakt.

De optocht liet zien dat thuis niet vanzelfsprekend is, maar dat het steeds weer gecreëerd kan worden – door ruimte, door aandacht, door samen te lopen.

VREDESOPTOCHT

Manifestatie tegen Racisme en Discriminatie – Stadhuisplein Leiden

Op de Internationale Dag tegen Racisme en Discriminatie stroomt het Stadhuisplein in Leiden vol. Tussen de terrastafels vormt zich plots een koor: Leidse zangers en zangeressen brengen onder leiding van Wim de Ru een meeslepende flashmob. Wat begint als een gewone middag in de zon, verandert in een moment van verbinding en saamhorigheid.

De manifestatie – georganiseerd door Hetty Jobse, Lucie Pufkus en Renata Veenhoff – combineert muziek, een vredesmars en een toespraak van de burgemeester. Hun boodschap: het gaat niet alleen om protest, maar ook om het vieren van vrede en diversiteit. "Onze overeenkomst is dat we verschillen."

Foto: Hasse Verkuyl

Foto: Hasse Verkuyl

STILLE FANFARE

De Stille Fanfare is een optocht die loopt als een fanfare, compleet met trompetten en andere instrumenten – maar zonder geluid te maken. Het gaat niet om de klank, maar om de vraag of je mag zijn wie je bent, en of je met je eigenheid ook ruimte mag innemen.

Door stil te lopen, ontstaat er een andere vorm van aandacht. De stilte nodigt uit om te kijken naar elkaars aanwezigheid, naar gebaren, naar het eenvoudige feit van samen bewegen. Het is een manier waarop jongeren zich ook een museum meer kunnen toe-eigenen: niet door zich aan te passen aan bestaande regels, maar door op een eigen manier aanwezig te zijn.

Vijf jaar geleden hielden de beveiligers van Museum De Lakenhal de fanfare nog tegen. Dat moment zette iets in beweging: het museum ging nadenken over grenzen en mogelijkheden, en gebruikte het zelfs bij de sollicitaties van nieuwe beveiligers. Afgelopen jaar, in het thema van Optochten, werden wij juist uitgenodigd om de Stille Fanfare dóór het museum te laten trekken.

De tocht liet zien hoe zowel jongeren als een museum kunnen leren, groeien en veranderen. En dat een optocht, zelfs zonder geluid, de kracht heeft om transformatie teweeg te brengen – als we haar zorgvuldig inzetten.

Foto: Hasse Verkuyl

Foto: Hasse Verkuyl

OPTOCHT VAN BLIKKEN

Aan het begin van het optochtenjaar bracht kunstenaar Susan Bink een bijzonder idee in: de Optocht van Blikken. Niet de fanfareblikken of blikken vol lawaai, maar drinkblikjes die van hand tot hand gingen.

Elk blikje droeg een tekst – een gedachte over een optocht die je zou kunnen lopen, een beeld dat in je hoofd kon opkomen, een uitnodiging om zelf verder te dromen. De teksten waren ontstaan uit het luisteren van Susan naar jongeren: wat ze tegen elkaar zeggen, wat hen motiveert, uitdaagt of wat ze eerder al samen in een optocht beleefden.

Door de blikjes aan elkaar door te geven ontstond een stille stoet. Geen rij van mensen op straat, maar een keten van beweging, verwachting en betekenis. Totdat een blikje bij iemand aankwam die zich aangesproken voelde en dacht: dit is mijn optocht.

Zo lieten de blikjes zien dat een optocht niet altijd zichtbaar hoeft te zijn in de stad. Soms zit een optocht al besloten in wat je deelt, doorgeeft en ontvangt.

Foto: Hasse Verkuyt

Foto: Hasse Verkuyt

3 BOOTJES

Vanuit de overgang van het thema De Hardnekkigheid van de Hoop (2023-2024) naar Optochten (2024-2025) kwamen er drie bootjes ons pad op. Niet nieuw, maar versleten en dringend toe aan renovatie. We besloten het erop te wagen: hout vernieuwen, schuren, plamuren – en samen kijken of we ze weer zeilbaar konden maken.

Het idee was eenvoudig: één bootje is nog maar een bootje, twee misschien toeval, maar drie gelijke bootjes vormen samen een optocht.

Veel lukte: de boten werden opgeknapt en kregen een nieuw leven. Alleen dat zeilen door Leiden bleek lastiger dan gedacht. Brug na brug stond in de weg, en het varen werd een tocht van obstakels. Maar juist daarin lag ook de ontdekking: de bootjes werden optochtenmateriaal. Niet voor één vaart, maar voor de komende jaren.

De drie bootjes herinneren ons eraan dat een optocht niet alleen gaat om de beweging van A naar B, maar ook om het bouwen, herstellen en samen dromen. Zelfs als de reis anders loopt dan gepland.

WALK INTO THE LIGHT

Niet iedere optocht organiseren we zelf. Soms sluiten we aan bij wat anderen al in beweging zetten. De Walk into the Light was zo'n tocht. Vroeg in de ochtend, nog in het duister, liepen we stil met elkaar.

Het was een optocht die herinnerde aan mensen die zich alleen voelen, die het donker kennen van binnen en van buiten. Het samen lopen bracht ruimte om stil te staan bij die werkelijkheid. Geen woorden nodig, alleen de gezamenlijke pas, de adem in de kou en de zachte beweging van de groep.

Langzaam trok het licht mee, en het donker week. Het werd zichtbaar dat een optocht ook hoop kan dragen: het vooruitzicht dat duisternis niet blijft, dat samen lopen ons kan optillen en verbinden.

In een jaar waarin optochten centraal stonden, was het bijzonder om bij te mogen dragen aan deze tocht van anderen. Het liet zien dat optochten ook gedeelde rituelen zijn: momenten die we niet alleen maken, maar die ons worden aangereikt en waarin we onszelf en elkaar terugvinden.

3 OKTOBER - WOLFERT ADRIAENSZOOM

Elk jaar viert Leiden feest op 3 oktober, de dag van Leidens Ontzet. Vaak wordt verteld dat Leiden zichzelf bevrijdde, maar de werkelijkheid laat iets anders zien. Het was de regio die de stad te hulp schoot – en in het bijzonder één man uit Zoetermeer: scheepstimmerman Wolfert Adriaenszoon.

Toen de Watergeuzen Leiden wilden bereiken, liepen ze vast bij Zoetermeer. Kapotte boten en ondiepe wateren maakten de bevrijding onmogelijk. Wolfert wist raad. Hij hielp de schepen repareren en wees vooral de juiste weg, zodat de vloot niet meer vastliep en Leiden toch bevrijd kon worden. Zonder hem had de geschiedenis er misschien heel anders uitgezien.

Toch krijgt Zoetermeer zelden erkenning. Leiden kijkt vaak neer op zijn buurgemeente, alsof er niets te halen valt. Jayson Hellburg besloot dat dit anders moest. Hij schreef een boekje over zijn held Wolfert en brak een lans voor de waarde van Zoetermeer.

Door in de 3 oktoberoptocht aandacht te vragen voor dit vergeten verhaal, werd duidelijk dat een optocht ook een les kan zijn in dankbaarheid. Niet alleen een feest voor de stad, maar een herinnering dat bevrijding en hoop altijd iets zijn dat we aan elkaar te danken hebben.

WANDELING NAAR BARMHARTIGHEID

We liepen mee met de Compassieloop, een tocht die door Tamara Breton en Ruud Nijsten werd georganiseerd van Vught naar Leiden. Zij brachten het Handvest van Barmhartigheid terug naar Leiden, de eerste Stad van Compassie. Onderweg gingen zij in gesprek met bewoners van verschillende steden over compassie en zorg voor elkaar.

Voor ons, in dit jaar van optochten, was het bijzonder om deel uit te maken van deze wandeling. Samen in stilte en in gesprek, door donker en licht, voelden we hoe compassie geen abstract begrip is, maar iets wat zichtbaar wordt in de manier waarop je loopt, ontmoet en deelt.

De route bracht ons via Zoetermeer opnieuw bij het verhaal van Wolfert Adriaenszoon, en liet zo zien hoe geschiedenis en heden in elkaar grijpen. Deze wandeling was niet alleen een fysieke tocht, maar ook een oefening in verbondenheid – een optocht die liet zien dat barmhartigheid de weg kan wijzen naar een hoopvolle toekomst.

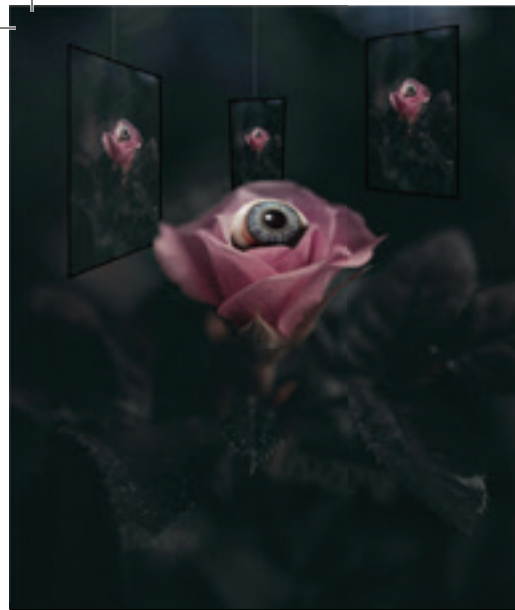
MUSEUM NACHT

Tijdens de Museumnacht in Museum De Lakenhal deden we iets bijzonders: we lieten volwassenen dezelfde ZinTUIG!-rondleiding ervaren die eerder met beveiligiger Satish voor kinderen was bedacht.

Het werd een optocht door het museum, maar niet eentje in de gebruikelijke zin van het woord. We vroegen bezoekers om op de grond te gaan liggen, naar de geluiden van de ruimte te luisteren, met hun handen de vloer te voelen en hun blik omhoog te richten naar het plafond. Het behang werd zelfs "proefbaar" gemaakt op eetbaar papier.

Zo ontstond een optocht van lichamen in stilte, liggend tussen kunstwerken, verwonderd over wat je ziet en hoort als je je eigen houding verandert. Het liet zien dat een optocht niet altijd buiten of in beweging hoeft te zijn: soms is het juist een andere manier van aanwezig zijn die je toegang geeft.

Deze museumnacht maakte duidelijk dat een optocht ook kan ontstaan uit verwondering – wanneer je bereid bent jezelf anders te positioneren en samen het museum opnieuw te beleven.

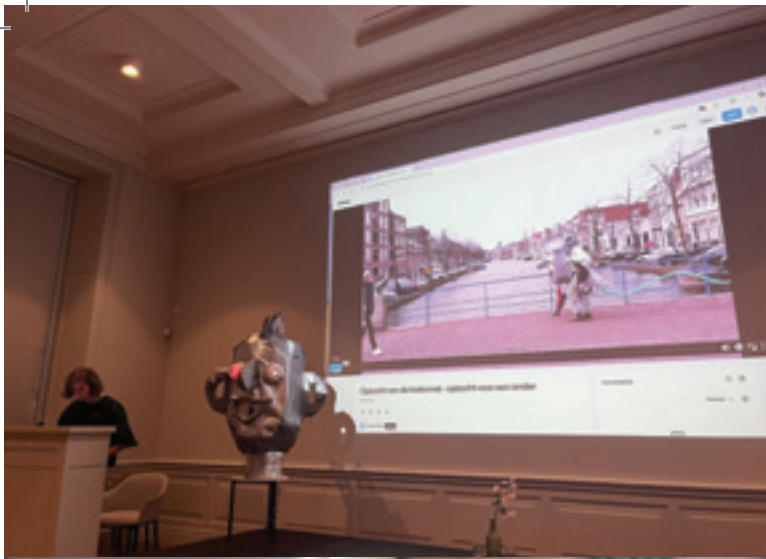
THEATER

Samen met Theater Ins Blau ontdekten we dat ook theater een optocht kan zijn. Niet door de stoet op straat, maar door een reeks van voorstellingen die je samen bekijkt, bespreekt en vertaalt naar nieuw werk.

We bezochten meerdere voorstellingen en maakten er telkens een eigen uiting van: een beeld, een tekst, een performance die liet zien welke betekenis we hadden meegekregen. Elke voorstelling werd zo een stap in een langere tocht – een optocht die onze verbeelding verruimde en onze blik verbreedde.

Het idee dat je niet alleen kijkt, maar telkens weer iets meeneemt en doorgeeft, maakt van theaterbezoek een gezamenlijke reis. Een optocht die zich niet in de stad voltrekt, maar in ons denken, voelen en maken.

Deze optocht van voorstellingen gaat door, omdat ze ons telkens opnieuw verandert.

CONCLUSIE

In dit jaar van artistiek onderzoek bij Dadakademia hebben we ervaren dat een optocht nooit zomaar een rij mensen of dingen is. Een optocht is een oefening in verbondenheid. Of het nu gaat om de Stille Fanfare, de Optocht van Blikken, de Walk into the Light, een tocht langs theaterzalen of een optocht door het museum: steeds opnieuw bleek dat de kracht van de optocht ligt in wat je samen zichtbaar maakt.

We ontdekten dat optochten geen grenzen kennen. Ze kunnen luid zijn of stil, binnen of buiten, opgezet door onszelf of door anderen. Ze kunnen ontstaan uit een blikje dat wordt doorgegeven, uit kinderen die zingen over thuis, uit drie boten die tegelijk op het water verschijnen, of uit een wandeling tussen Zoetermeer en Leiden die herinnert aan barmhartigheid.

Elke optocht riep dezelfde vraag op: mag je er zijn, met wie je bent, en kun je samen de stad, het museum of de straat even veranderen? De komende Kunstroute brengt dit onderzoek verder, met de Optocht van Slaapplekken. We maken zichtbaar hoe het is om zonder huis te zijn, en nodigen iedereen uit om samen plekken te bouwen, met hout, touw en verbeelding. Zo wordt ook het maken van een slaapplek een optocht: een stoet van zorg en creativiteit die de vraag stelt waar en hoe we samen ruimte vinden om te wonen en te leven.

Optochten zijn daarmee niet alleen kunst of viering, maar ook een oefening in toekomst. Een toekomst waarin niemand alleen hoeft te lopen.

Foto: Hasse Verkuyt

A photograph of three people on a stage. On the left, a man in a dark hoodie is playing a brass instrument. In the center, a woman with blonde hair is looking towards the right. On the right, another woman with glasses and a plaid shirt is also looking right. In the background, a large projection screen displays a blue sky with a red and white pennant flag. The scene is dimly lit, with the stage lights illuminating the performers.

Studio Moio is een laboratorium voor maatschappelijke vernieuwing.

We beginnen bij de pijnplekken in de samenleving: de momenten en plekken waar mensen het verliezen van “het systeem”. Daar waar jongeren uitvallen op school, waar stages niet aansluiten, waar schulden, huisvesting of gezondheid de kansen op leren en werken blokkeren. Precies dáár zoeken we naar nieuwe antwoorden, samen met de jongeren zelf.

Uit die manier van werken is Dadakademia ontstaan. Want wie telkens de rafelranden opzoekt, ontdekt ook dat jongeren andere talen en vormen nodig hebben om zich te uiten. Niet in beleidsrapporten of diploma's, maar in kunst, muziek, beweging, verhalen.

Dadakademia werd zo de artistieke tak van Studio Moio: door studenten zelf bedacht en gebouwd, omdat voor hen – zeker jongeren uit het vmbo – de wereld van kunstacademies vaak gesloten blijft. Als die toegang er niet is, maken we die zelf.

Dadakademia vertaalt die pijnplekken in verbeelding en expressie, waardoor nieuwe vormen van hoop en handelingsruimte zichtbaar worden. Samen vormen ze een optocht waarin de schaduw en het licht naast elkaar lopen – en waarin jongeren vooropgaan.

Foto: Hasse Verkuyl

Colofon:

Tekst: Nathalie Lecina
Opmaakt: Mitchell Kort
Foto's: Nathalie Lecina,
Susan Bink en
Hasse Verkuyl

Video optocht voor een ander:

Jan Stap en
Stan Claassen

Kunst en optocht collectief:

Adnan, Anne, Caroline, Charlotte
Dante, De Daltons, Dodou, Ellen,
Florence, Frank, Guido, Hasse, Imke,
Jacintha, Jannie Jayson, Jesca, Jim,
Leona, Merel, Nilou, Mina, Minke,
Mitchell, Mo, Nathalie, Nicky, Nika,
Ramses, Renske, Roos, Ruud, Tamara,
Tamara, Tjeerd, Truus, Sandra, Saskia,
Sofie, Susan, Wim, Wytse, Yentl,

Yorsalem, Zin & Deelnemers van:

ZinTUIG! rondleiding, Wandeling naar
barmhartigheid

Fonds
1818

MUSEUM DE LAKENHAL

DE OPTOCHT KUNSTROUTE 2025

1. WORKSHOP LOOS DAKLOOSHEID

Bouw mee aan de optocht
za&zo 14.00 16.00

Volkshuis - Apotheekersdijk 33

2. COUCH SURFING

Hoe ziet dakloosheid onder jongeren
er uit? Hop van bank naar bank

Huigpark

3. OPTOCHT VAN DE DEMOCRATIE

Rustig kijken naar een optocht van
gevelpanelen waarbij je aan het
denken wordt gezet over democratie

Studio Moio / De Ronde Dans - Julianastraat 74b

BOOTJES

Is dit de nieuwe woonoplossing

Zie de bootjes over de grachten